

عضو فقهای شورای نگهبان، با تأکید بر عمق معرفتی مشارکات میان مسلمانان افزود: این مشارکات صرفاً در سطح ظاهری و اجتماعی محدود نمی‌شود؛ بلکه از عمق معرفتی برخوردار است و در عرصه‌های هویتی و تمدنی نیز جلوه پیدا می‌کند. مجموعه این مشارکات گسترده، عمیق، هویت‌ساز و تمدن‌ساز، همچون نخ تسبیچی است که می‌تواند اجزای مختلف امت اسلامی را در کنار یکدیگر قرار دهد و آنان را زیر یک خیمه واحد گرد آورد.

مدیر حوزه‌های علمیه تأکید کرد: بر اساس این نگاه، وحدت اسلامی به‌معنای نادیده‌گرفتن تفاوت‌ها و حذف هویت‌های مذهبی نیست؛ بلکه بر شناسایی و تقویت عناصر مشترکی استوار است که ظرفیت ایجاد یک هویت بزرگ‌تر و فراگیرتر را در میان مسلمانان دارد.

حفظ ممیزات و تفاوت‌ها در فضای آزاد علمی

وی دومین عنصر این نظریه را حفظ ممیزات و تفاوت‌های مذهبی در کرسی‌های علمی عنوان کرد و گفت: در حوزه ممیزات و مفترقات، نفی و اثبات دیدگاه‌ها باید در کرسی‌های علمی محفوظ بماند و فضای مباحثات و گفت‌وگوهای علمی میان مذاهب اسلامی نباید بسته شود.

عضو فقهای شورای نگهبان افزود: امکان بحث، نقد، بررسی و بیان دیدگاه‌های مختلف در عرصه‌های علمی باید وجود داشته باشد؛ چراکه وحدت به‌معنای تعطیل‌کردن مباحثات علمی یا چشم‌پوشی از تفاوت‌های اعتقادی و فقهی نیست. ممیزات و تفاوت‌های مذهبی نباید به هویت واحد و جریان یگانه امت اسلامی لطمه وارد کند. به

بیان دیگر، می‌توان در حوزه‌های علمی درباره اختلافات و تفاوت‌ها بحث کرد؛ اما این اختلافات نباید به عاملی برای گسست اجتماعی، سیاسی و تمدنی مسلمانان تبدیل شود.

مرزهای قطعی اسلام؛ توحید، رسالت و معاد

آیت‌الله اعرافی سومین عنصر نظریه مورد اشاره را مرزهای قطعی اسلام دانست و اظهار کرد: آنچه مرز اسلام و کفر را مشخص می‌کند، بر چند اصل اساسی از جمله توحید، رسالت و معاد استوار است. این مرز، مرزی روشن و قطعی است و عبور از آن، همان افراط‌گرایی است که ما آن را نفی می‌کنیم؛ بنابراین، در عین پذیرش تنوع و تفاوت‌های مذهبی در درون امت اسلامی، باید خطوط اساسی و قطعی اسلام مورد توجه قرار گیرد و از هرگونه رویکرد افراطی که موجب خروج از چارچوب‌های بنیادین اسلام یا ایجاد شکاف میان مسلمانان می‌شود، پرهیز کرد.

فقه روابط اجتماعی؛

ظرفیت گسترده برای تحقق اخوت اسلامی

عضو شورای عالی حوزه، فقه روابط اجتماعی میان مسلمانان را چهارمین عنصر این نظریه برشمرد و گفت: در روابط اجتماعی میان مسلمانان، منظومه‌ای از احکام، بایدها و نبایدها وجود دارد که اختصاص به روابط درون جامعه اسلامی دارد. این مجموعه گسترده از روابط اخلاقی و اجتماعی، شامل ایجابیات و سلبیات است و می‌تواند زمینه شکل‌گیری و تقویت روابط به‌هم‌پیوسته اجتماعی و سیاسی میان مسلمانان را فراهم کند.

وی با اشاره به ظرفیت فقه اسلامی برای تحقق این مسئله اظهار کرد: فقه ما و همچنین فقه مذاهب دیگر نیز عمدتاً این ظرفیت را به رسمیت می‌شناسد و راه را برای تجلی همان اخوت اسلامی که مورد تأکید قرار گرفته است، باز می‌کند. بر این اساس، روابط میان مسلمانان تنها به اشتراک در برخی باورهای نظری محدود نیست؛ بلکه در عرصه اجتماعی، اخلاقی و سیاسی نیز می‌توان مجموعه‌ای از مناسبات و حقوق متقابل را تعریف کرد که به انسجام و همبستگی بیشتر امت اسلامی منجر شود.

مصالح و منافع مشترک؛

ظرفیتی برای همکاری امت اسلامی

آیت‌الله اعرافی در ادامه، مصالح و منافع مشترک را از دیگر عناصر مهم این نظریه دانست و گفت: نظریه پنجم علاوه بر عناصر پیش گفته، بر وجود مصالح و منافع مشترک میان مسلمانان نیز تأکید دارد.

وی تصریح کرد: حتی اگر چهار عنصر پیشین به آن اندازه که باید و شاید دارای شدت و حدت هویت‌ساز و تمدن‌ساز نبودند، باز هم قرارگرفتن مسلمانان در یک منطقه جغرافیایی، در کنار یکدیگربودن، برخورداری از مصالح مشترک، ظرفیت‌های گسترده و استعدادهای عظیم، اقتضا می‌کند که این ظرفیت‌ها در کنار یکدیگر قرار گیرند و برای تأمین مصالح مشترک مورد استفاده قرار گیرند.

مدیر حوزه‌های علمیه ادامه داد: حکم عقل نیز این است که مجموعه‌ای از جوامع و ملت‌هایی که دارای منافع، ظرفیت‌ها و مصالح مشترک هستند، به‌جای پراکندگی و تقابل، این ظرفیت‌ها را در مسیر تأمین منافع مشترک و تقویت جایگاه امت اسلامی به‌کار گیرند.

دشمنان مشترک و احترام به مقدسات؛ مکمل‌های نظریه وحدت

آیت‌الله اعرافی همچنین وجود دشمنان مشترک را از ظرفیت‌های مهم برای همکاری مسلمانان برشمرد و گفت: امت اسلامی در کنار اشتراکات اعتقادی، هویتی، اجتماعی و تمدنی، در برخی عرصه‌ها با تهدیدها و دشمنان مشترکی نیز مواجه است و این مسئله می‌تواند ضرورت همکاری و همکاری میان مسلمانان را بیش از پیش آشکار کند. عضو فقهای شورای نگهبان در ادامه، بر نفی تعرض به مقدسات دیگران تأکید کرد و افزود: در مسیر تحقق وحدت اسلامی، نباید به مقدسات دیگر مسلمانان تعرض شود.

نظریه انقلاب اسلامی و امام شهید ﷺ درباره وحدت، بر مجموعه‌ای از عناصر به‌هم‌پیوسته استوار است؛ از یک سو بر مشترکات گسترده و عمیق هویت‌ساز و تمدن‌ساز تأکید دارد و از سوی دیگر، حفظ تفاوت‌ها و ممیزات در چارچوب کرسی‌های علمی را به‌رسمیت می‌شناسد.

در این منظومه، مرزهای قطعی اسلام حفظ می‌شود، فقه روابط اجتماعی میان مسلمانان ظرفیت لازم را برای تحقق اخوت و همکاری فراهم می‌کند و مصالح و منافع مشترک، وجود دشمنان مشترک، نفی تعرض به مقدسات و تأکید بر محبت اهل‌بیت علیهم‌السلام نیز می‌تواند زمینه‌های همگرایی و همکاری هرچه بیشتر امت اسلامی را تقویت کند.

اسلام با گذشته متفاوت است، ادامه داد: به‌برکت گفتمان انقلاب اسلامی، امت اسلام یک تکان و تحول تاریخی را تجربه کرده است و زمینه‌های جدیدی برای بیداری، مقاومت و همگرایی در جهان اسلام شکل گرفته است.

آیت‌الله اعرافی با اشاره به تحولات و درگیری‌های اخیر منطقه گفت: در جنگ تحمیلی ۱۲ روزه و همچنین جنگ ۴۰ روزه رمضان و با شهادت قائد عظیم‌الشان حضرت آیت‌الله‌العظمی امام خامنه‌ای مد ظله‌العالی، جهان جدیدی پدید آمده و معادلات عالم دچار تغییر شده است. آنچه امروز در جهان اسلام شکل گرفته، صرفاً یک تحول مقطعی یا محدود به یک عرصه خاص نیست؛ بلکه می‌تواند زمینه‌ساز تغییرات گسترده‌تر در مناسبات منطقه‌ای و بین‌المللی باشد.

گفتمان انقلاب اسلامی موجب شکل‌گیری تحولی تاریخی در امت اسلام شده است

عضو خبرگان رهبری، با تأکید بر اهمیت بهره‌گیری از شرایط جدید افزود: اگر از این ظرفیت جدید که به‌برکت خون شهدا، مقاومت ایران، ملت ایران و رهبری معظم ایران پدید آمده است، استفاده نکنیم، به تاریخ آینده خیانت کرده‌ایم. شرایط کنونی یک فرصت تاریخی برای جهان اسلام ایجاد کرده است و حفظ و تقویت این ظرفیت، نیازمند هوشیاری، انسجام، همگرایی و حرکت در سطحی فراتر از ملاحظات کوتاه‌مدت سیاسی است.

وی با اشاره به جایگاه مقاومت در تحولات اخیر گفت: امروز باید این واقعیت را مورد توجه قرار داد که معادلات منطقه‌ای و جهانی نسبت به گذشته تغییر کرده و جریان مقاومت، توانسته است در برابر فشارها و قدرت‌های بزرگ، ظرفیت‌های جدیدی از ایستادگی و اثرگذاری را به نمایش بگذارد.

معادلات جدید منطقه‌ای

حاصل مقاومت ایران و محور مقاومت است

مدیر حوزه‌های علمیه، با اشاره به شرایط پیش از تحولات اخیر اظهار کرد: هرگز در مخیله جریان‌های سیاسی عالم نمی‌آمد که بتوان در برابر بزرگ‌ترین قدرت سیاسی، اقتصادی و نظامی عالم و دست‌نشانده آن در منطقه، حتی برای یک روز مقاومت کرد. ایران و محور مقاومت توانستند، معادله جدیدی را برپا کنند؛

معادله‌ای که نباید آن را یک رخداد عادی یا گذرا تلقی کرد. این معادله جدید شوخی نیست و باید ابعاد و پیامدهای آن را در سطح منطقه‌ای و جهانی به‌درستی شناخت و برای بهره‌گیری از

ظرفیت‌های ایجادشده در مسیر تقویت همگرایی جهان اسلام برنامه‌ریزی کرد.

مدیر حوزه‌های علمیه در ادامه، بر ضرورت توجه به این فرصت تاریخی تأکید کرد و گفت: امروز عالم اسلام بیش از هر زمان دیگری ظرفیت آن را دارد که با تکیه بر تجربه مقاومت و تحولات جدید، به سمت یک همگرایی کلان تمدنی و فوق‌راهبردی حرکت کند و از ظرفیت‌های موجود برای ساختن آینده‌ای متفاوت برای جهان اسلام بهره بگیرد.

حوزه علمیه باید برای تحقق

امت واحده اسلامی تولید نظریه کند

عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه، با تأکید بر ضرورت تقویت گفتمان مقاومت و تقریب مذاهب اسلامی گفت: شکل‌گیری یک منظومه به‌هم‌پیوسته از کشورهای اسلامی می‌توانست زمینه‌ساز قدرت تمدنی امت اسلام باشد و امروز نیز تحولات منطقه می‌تواند به سرمایه‌ای برای تحقق وحدت اسلامی تبدیل شود.

امام جمعه قم با اشاره به تحولات منطقه و ضرورت بازخوانی مناسبات جهان اسلام اظهار کرد: در ذهن دولتمردان کشورهای منطقه خلیج فارس که در مقطعی با دشمن همراهی کرده‌اند، باید این واقعیت شکل گرفته باشد که امنیت و آسایشی که بر پایه حمایت قدرت‌های خارجی ایجاد شده، امنیتی عارضیتی است و نمی‌تواند پایدار و تضمین‌شده باشد.

وی افزود: تجربه تحولات منطقه نشان داده است که اتکا به قدرت‌های خارج از جهان اسلام، نمی‌تواند تأمین‌کننده امنیت پایدار ملت‌ها و دولت‌های منطقه باشد و کشورها باید در مناسبات خود، بیش از گذشته بر ظرفیت‌های درونی، همکاری‌های منطقه‌ای و پیوندهای میان ملت‌های اسلامی تکیه کنند.

گفتمان مقاومت؛ زمینه‌ساز وحدت تمدنی جهان اسلام

عضو فقهای شورای نگهبان، با تأکید بر ظرفیت گفتمان مقاومت در شکل‌دهی به آینده جهان اسلام تصریح کرد: اگر در گذشته توانسته بودیم، یک منظومه به‌هم‌پیوسته و منسجم بر پایه گفتمان مقاومت و انقلاب اسلامی شکل دهیم، امروز شرایط جهان اسلام متفاوت بود و حتی رژیم صهیونیستی نمی‌توانست چنین جایگاهی در منطقه پیدا کند.

عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه ادامه داد: در چنین شرایطی، امت اسلامی می‌توانست به جایگاه واقعی خود در عرصه علم، فرهنگ و تمدن جهانی دست یابد و به‌عنوان یک مجموعه تمدنی اثرگذار در تحولات عالم حضور داشته باشد.

وی با اشاره به تحولات و درگیری‌های اخیر منطقه گفت: گاهی این تصور شکل می‌گیرد که جنگی رخ داده، پایگاه‌هایی در منطقه مورد هدف قرار گرفته‌اند و در صورت تکرار تعرض، پاسخ‌های محکم‌تری نیز داده خواهد شد؛ اما نباید این تحولات را صرفاً در چارچوب درگیری‌های نظامی و امنیتی تحلیل کرد.

تحولات منطقه می‌تواند

سرمایه‌ای برای وحدت امت اسلامی باشد

مدیر حوزه‌های علمیه تأکید کرد: هیچ‌کس نباید تصور کند این تحولات، وحدت و یکپارچه‌سازی امت اسلامی را دشوار یا ناممکن می‌کند؛ بلکه برعکس، همین تحولات می‌تواند در صورت مدیریت صحیح، به سرمایه‌ای برای شکل‌گیری وحدت تمدنی و سرنوشت‌ساز در جهان اسلام تبدیل شود.

آیت‌الله اعرافی خاطرنشان کرد: آنچه امروز در منطقه در حال وقوع است، می‌تواند زمینه‌ای برای بازاندیشی در مناسبات میان کشورهای اسلامی و تقویت احساس هویت مشترک در میان ملت‌های مسلمان باشد. از این منظر، تحولات منطقه صرفاً یک مسئله سیاسی یا امنیتی نیست؛ بلکه می‌تواند ابعاد عمیق فرهنگی، اجتماعی، فکری و تمدنی داشته باشد.

ضرورت توسعه مباحث علمی در حوزه تقریب مذاهب

وی در ادامه با تأکید بر مسئولیت حوزه‌های علمیه در زمینه‌سازی فکری برای وحدت جهان اسلام گفت: ما باید در حوزه فلسفه تقریب، کلام تقریب، فقه تقریب و اخلاق تقریب، گام‌های بزرگ‌تری برداریم و هم‌زمان در زمینه فلسفه، کلام و فقه مربوط به «امت واحده اسلامی» نیز باید حرکت‌های جدی‌تر و عمیق‌تری انجام شود. تحقق وحدت اسلامی صرفاً با توصیه و طرح شعار امکان‌پذیر نیست؛ بلکه این هدف نیازمند پشتوانه علمی، فکری و نظری است و باید در رشته‌های مختلف علمی و فکری، تدابیر جدی‌تر و برنامه‌ریزی دقیق‌تری صورت گیرد. حوزه‌های علمیه باید بتوانند مبانی نظری لازم برای همگرایی امت اسلامی را تبیین کنند و در حوزه‌های مختلف فقهی، کلامی، فلسفی، اخلاقی و اجتماعی، پاسخ‌های علمی و روزآمدی برای مسائل جهان اسلام ارائه دهند.

فقه روابط اجتماعی میان مسلمانان؛

یکی از عرصه‌های جدید پژوهشی

عضو خبرگان رهبری با اشاره به ضرورت گسترش قلمروهای پژوهشی حوزه‌های علمیه اظهار کرد: حوزه باید در این مسیر تولید نظریه کند و در عرصه‌های جدید علمی و فقهی، پاسخ‌گوی نیازهای روز جامعه و جهان اسلام باشد. ما در حدود ۲۰ قلمرو جدید فقهی، نیازمند کار و پژوهش هستیم که یکی از این عرصه‌ها، «فقه روابط اجتماعی و روابط میان مسلمانان» است.

مدیر حوزه‌های علمیه تأکید کرد: مسائل مربوط به روابط میان مسلمانان، تعامل جوامع اسلامی با یکدیگر، نحوه مواجهه با تفاوت‌های مذهبی و اجتماعی و همچنین سازوکارهای تقویت همگرایی میان مسلمانان، نیازمند بررسی‌های عمیق و نظام‌مند فقهی و علمی است.

آیت‌الله اعرافی در پایان خاطرنشان کرد: حوزه‌های علمیه با ورود جدی‌تر به این عرصه‌ها، ضمن پاسخ‌گویی به مسائل جدید جهان اسلام، زمینه‌های نظری و علمی لازم را برای تقویت تقریب مذاهب، شکل‌گیری امت واحده اسلامی و حرکت جهان اسلام به سوی یک تمدن نوین فراهم کنند.